

Nr 8*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motion
angående statsbidraget till politiska partier.*

I motionen nr 232 i andra kammaren av herrar *Rubin* och *Sjöholm* hemställs dels om avslag på äskandet i statsverkspropositionen om anslag för statsbidrag till politiska partier, dels att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att motionen överlämnas till grundlagberedningen för beaktande av däri angivna synpunkter. Motionen har i förstnämnda del hänvisats till statsutskottet och i övrigt till konstitutionsutskottet.

Beslutet om partistöd år 1965

Om 1965 års beslut om partistöd och dess bakgrund må här i korthet erinras följande. För en närmare redogörelse hänvisas till utskottets utlåtande 1965: 44.

Innan det allmänna partistödet infördes, gav staten inga bidrag till de politiska partiernas allmänna opinionsbildande verksamhet. Däremot hade statsmedel anslagits till enskild upplysningsverksamhet genom propagandakommittéer i samband med 1955 och 1957 års folkomröstningar, och år 1964 hade beslutits dels om statsbidrag till de demokratiska partiernas ungdomsorganisationer, dels om rätt för de i riksdagen representerade partierna att erhålla gottgörelse för sina kostnader för tryckning av valsedlar vid vissa allmänna val. I anledning av motioner vid 1965 års riksdag beslöts slutligen kort innan beslutet om allmänt partistöd fattades, att statsbidrag skulle utgå till riksdagspartiernas gruppkanslier.

Frågan om införande av ett allmänt partistöd aktualiserades under år 1965 i anslutning till pressutredningens betänkande »Om dagstidningarnas ekonomiska villkor» (SOU 1965: 22). Utredningen föreslog ett statligt pressstöd i den formen, att bidrag skulle tilldelas de i riksdagen representerade partierna för att användas till stöd åt tidningar. I ett särskilt yttrande förordade en ledamot, att det vid den fortsatta behandlingen av utredningens förslag skulle allvarligt övervägas att utvidga stödet till att avse även partiernas allmänna opinionsbildande verksamhet.

Pressutredningens förslag framkallade en livlig debatt, varvid tanken på ett allmänt partistöd kom att tilldraga sig allt större uppmärksamhet.

I proposition (nr 174) till höstsessionen av 1965 års riksdag framlade Kungl. Maj:t ett förslag om allmänt partistöd. Om detta är det här till

fyllest att anteckna, att det byggde på fyra grundprinciper, nämligen att bidrag endast skulle utgå till partier med ett inte obetydligt stöd i väljaropinionen, manifesterat i allmänna val, att bidragen skulle beräknas schematiskt och fördelas enligt fasta regler utan möjlighet till skönsmässig prövning, att bidragens storlek skulle sättas i relation till partiernas styrka, och att någon statlig kontroll av medelsanvändningen inte skulle förekomma.

I anledning av propositionen väcktes åtskilliga motioner. Om dessa är här närmast av intresse att notera, att i flera framfördes kritik mot att propositionen inte föregåtts av särskild utredning och att i vissa hemställdes om avslag på propositionen i förening med begäran om utredning.

Propositionen och motionerna hänvisades, utom såvitt avsåg anvisande av anslag, till konstitutionsutskottet, som i avgivet utlåtande (nr 44) tillstyrkte propositionen. Utskottet uttalade, att det vid övervägande av propositionen och av de i motionerna anförda synpunkterna funnit tillräckligt underlag föreligga för ett ställningstagande från riksdagens sida. Tillstyrkandet innebar emellertid inte, att det framlagda förslaget enligt utskottets mening skulle kunna fastställas som en i alla delar för framtiden orubblig ordning. Väl kunde de fyra ovan angivna grundprinciperna inte överges, men systemets närmare detaljutformning borde bli föremål för översyn, sedan erfarenhet vunnits av dess praktiska tillämpning. Utskottet förordade därför, att fördelningsreglerna skulle underkastas en förutsättningslös översyn, sedan nödvändig erfarenhet erhållits av deras tillämpning, och hemställde även, att vad sålunda anförts måtte ges Kungl. Maj:t till känna genom skrivelse. Denna hemställan bifölls.

Motion vid 1966 års riksdag

I en motion vid 1966 års riksdag hemställdes att riksdagen måtte besluta tillsätta en parlamentarisk utredning för undersökning av de principiella och praktiska frågor som bör inverka på utformningen av ett partistöd och av de konsekvenser som olika former för ett sådant stöd kan väntas medföra. Motionären framhöll, att det var berättigat att ställa frågan, om partistödet utformning ger uttryck för en genomtänkt och ansvarsmedveten värdering. Särskilt gällde detta reglernas bristande neutralitet i fråga om konkurrensförhållandena partier emellan. Åtminstone en del brister berodde enligt motionärens mening på att man inte gett sig tid att närmare studera problemställningen. Även i efterhand fanns det skäl att söka göra en utredning. Konstitutionsutskottet hänvisade i avgivet utlåtande (nr 14) till vad utskottet anfört vid behandlingen av 1965 års proposition, särskilt om förutsättningslös översyn av systemets närmare utformning efter vunnit praktisk erfarenhet. Då denna översyn borde avvaktas, avstyrktes motionen, vilken också avlogs av riksdagen.

Den nu föreliggande motionen

I den nu föreliggande motionen uttalas, att det är högst tveksamt, om de politiska partierna skall subventioneras av staten, och att i vart fall de nuvarande formerna inte kan accepteras. Enligt motionärernas mening är det nödvändigt att dessa former omedelbart omprövas. De påpekar bl. a. att författningsdomstolen i Västtyskland förklarar det där tillämpade partistödet grundlagstridigt.

Utskottet

Utskottet tillstyrkte år 1965 att statsbidrag till politiska partier infördes i enlighet med de principer som antogs av riksdagen. På utskottets hemställan beslöt riksdagen också, att en förutsättningslös översyn av systemets närmare utformning skall ske, sedan erfarenhet vunnits av dess praktiska tillämpning. Under hänvisning härtill och då den beslutade översynen av systemet inte bör ske ännu och ej heller bör verkställas av grundlagberedningen, hemställer utskottet,

att motionen II:232 i vad den hänvisats till konstitutionsutskottet icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 februari 1967

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, Erik Olsson, Sveningsson, Dahl, Dahlberg, fröken Stenberg och herr Tistad; samt

från andra kammaren: herrar Nilsson i Östersund, von Friesen, Henningsson, Wahlund, fru Thunvall, herrar Larsson i Luttra, Andersson i Billingsfors, Werbro, Henrikson och Werner.

Reservation

av herr *Sveningsson*, fröken *Stenberg* samt herrar *von Friesen* och *Werner*.